

ФІНАНСОВА СИСТЕМА ДЕРЖАВИ: СТАНОВЛЕННЯ ТА ВЕКТОР РОЗВИТКУ

УДК 336.1:352

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: СУЧАСНА ВІЗІЯ

Мельник В. М. – д.е.н., професор, *Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*;

Щур Р. І. – к.е.н., доцент, *Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

Територіальна громада із соціально-економічної точки зору є особливим утворенням, з притаманною їй відповідної низкою якісних і кількісних характеристик. Як провідний суб'єкт місцевого самоврядування вона займає одне з важливих місць у теоретичних дослідженнях. Останні зосереджуються на визначенні її природи, сутності, ознак та місця її ролі у стратегії розвитку всієї цілісної фінансово-економічної системи країни. Особливої актуальності такі питання набувають в сучасних умовах процесів децентралізації та становлення новітньої системи організації функціонування фінансів місцевого самоврядування в Україні як складної інтегрованої економічної системи з відповідними властивостями розвитку.

Дослідження наукової парадигми фінансового потенціалу територіальних громад дозволило виділити підходи до визначення категорії «фінансовий потенціал», а саме: результативний, системний, ресурсний, ресурсно-цільовий, процесно-ресурсний, структурний. Систематизація даних підходів надала можливість запропонувати авторське тлумачення дефініції «фінансовий потенціал територіальної громади». На нашу думку – це сукупність власних, залучених, фактично акумульованих та потенційно доступних фінансових ресурсів економічної системи територіальної громади і можливостей відповідної територіальної громади щодо їх ефективного використання з метою забезпечення операційної та інвестиційної діяльності, досягнення загальносистемних цілей в умовах нестабільності факторів зовнішнього середовища, а також взаємодія зазначених складових з метою забезпечення сталого розвитку певної території.

Формування фінансових ресурсів як дохідної бази спроможних територіальних громад є найбільш визначальним критерієм, який забезпечить сталий розвиток громад.

Аналіз тенденції формування дохідної бази об'єднаних територіальних громад свідчить на користь ефективності і результативності фіскальної децентралізації за відповідними показниками, зокрема обсягами надходжень

власних доходів ОТГ. Завдяки змінам до податкового та бюджетного законодавства у контексті децентралізації надходження власних доходів місцевих бюджетів об'єднаних громад зросли майже у 5 разів порівняно з 2015 р. (з 1 млрд грн до 4,9 млрд грн у 2016 р.), у 2017 р. порівняно з попереднім 2016 р. – ще на 4,3 млрд грн (+87%). Встановлено, що такі зміни відбулися за рахунок збільшення таких податкових надходжень у структурі доходів бюджетів ОТГ як: загальнодержавного податку на доходи фізичних осіб; місцевого податку плати за землю; місцевого єдиного податку; загальнодержавного акцизного податку з реалізації роздрібної торгівлі підакцизних товарів.

Також, податкові доходи у розрахунку на одного жителя ОТГ за аналізований період часу зросли на 1645 гривень.

Дослідження фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад показало зростання її рівня у 2016 р. порівняно з попереднім 2015 р., із зростанням кількості бездотаційних бюджетів ОТГ майже у кожній області України. Також, зростає кількість ОТГ, що перераховують реверсну дотацію до державного бюджету. Загальний обсяг реверсної дотації бюджетів ОТГ (вилучення коштів до державного бюджету) у 2016 р. склала 65 млн гривень.

В процесі фіскальної та територіальної децентралізації новостворені органи місцевого самоврядування – об'єднані територіальні громади – отримали більшу фінансову спроможність і незалежність у формуванні та використанні бюджетних коштів. Проте ОТГ одержали ширші повноваження та обов'язки щодо управління власною інфраструктурою, її утримання за кошти бюджету громади, кошти державної підтримки (субвенції, базові дотації), кошти державних та міжнародних фондів. Так, за останні чотири роки державна підтримка на розвиток громад та розбудову інфраструктури зросла в 39 разів (14,9 млрд грн), що також стало вагомим джерелом забезпечення фінансової спроможності бюджетів ОТГ (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка державної підтримки на розвиток ОТГ та розбудову їх інфраструктури в Україні за 2014-2017 рр.*

Показник / рік	2014	2015	2016	2017
Обсяг державної підтримки на розвиток ОТГ, млрд грн, зокрема:	0,5	3,7	7,3	14,9
субвенція на соціально-економічний розвиток, млрд грн	0,5	0,8	3,3	5,0
<i>питома вага в обсязі державної підтримки, %</i>	100	21,6	45,2	33,5
кошти Державного фонду регіонального розвитку, млрд грн	-	2,9	3,0	3,5
<i>питома вага в обсязі державної підтримки, %</i>	-	78,4	41,1	23,5
субвенція на інфраструктуру об'єднаних територіальних громад, млрд грн	-	-	1,0	1,5
<i>питома вага в обсязі державної підтримки, %</i>	-	-	13,7	10,1
субвенція на розвиток медицини в сільській місцевості, млрд грн				4,0
<i>питома вага в обсязі державної підтримки, %</i>	-	-	-	26,4
кошти на будівництво футбольних полів, млрд грн	-	-	-	0,27
<i>питома вага в обсязі державної підтримки, %</i>	-	-	-	1,8
кошти ЄС на підтримку секторальної регіональної політики, млрд грн				0,65
<i>питома вага в обсязі державної підтримки, %</i>				4,3

* Складено та розраховано автором на підставі даних [1].

Проблемою, на нашу думку, є те, що основу доходів бюджетів ОТГ в Україні до цих пір складають не місцеві податки і збори, а загальнодержавні. Враховуючи, що органи місцевого самоврядування не мають прямого впливу на їх регулювання, то вони фактично обмежені у формуванні власної фінансової бази. Причому частково дану ситуацію консервує сама місцева влада, неактивно займаючись питаннями місцевого оподаткування (зокрема, справляння з нерухомого майна), оскільки не бажає приймати непопулярні рішення (у тому числі фіскально-адміністративні: особливо в частині контролю за площами споруд, їх відповідністю планам забудови, тощо).

Вихід із зазначеної ситуації можливий на основі двовекторного рішення:

– запровадження змін до податкового

кодексу, за якими вводились би місцеві надбавки до ставок загальнодержавних податків і зборів, що дозволило б не передавати частину загальнодержавних надходжень на місцевий рівень, а формувати доходи місцевих громад на основі власних рішень, зі всією повнотою відповідальності, можливостями регулюючого впливу на соціальний стан і економічну активність на відповідній території;

– скасування будь-яких субвенцій і дотацій з державного бюджету на місцевий рівень у випадках, коли можливості місцевого оподаткування використані не повною мірою (запроваджені рішення місцевої влади, що призвели до втрат потенційно можливих надходжень).

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://minregionbud.gov.ua>.

УДК 336.6

ФІНАНСОВІ ТА СОЦІАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИРОБНИЦТВА ШВИДКОЗМОРОЖЕНИХ ПЛОДООВОЧЕВИХ ПРОДУКТІВ

Белінська С. О. – д.т.н., професор

Київський торговельно-економічний університет

Формування ринку швидкозаморожених плодовоочевих продуктів (ШЗПП) в Україні характеризується збереженням низької економічної ефективності виробництва за умови зниження купівельної спроможності населення, низькою адаптивністю підприємств до дифузії

інновацій щодо ефективних виробничих, маркетингових, управлінських технологій в процесі виробництва. При цьому спостерігається позитивне оцінювання в суспільстві перспективності ринку швидкозаморожених плодовоочевих продуктів в Україні для